

#MPΔ2024

Οδηγός Μελέτης

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

«Το Δικαίωμα στην Ελευθερία της Έκφρασης»

ΠΡΟΕΔΡΟΣ:

ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ ΜΗΤΡΟΥ

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ:

ΝΙΚΟΛΕΤΑ ΧΑΤΖΗΔΗΜΟΥ

13-15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2024

*9^η Πανελλήνια Μαθητική Προσομοίωση
των Επιτροπών του ΟΗΕ
για τα δικαιώματα του Ανθρώπου
«Μαθητές σε Ρόλο Διπλωμάτη»*

Επιμέλεια: Ομάδα Ηλεκτρονικής Υποστήριξης ΜΡΔ 2024 Online

Πίνακας Περιεχομένων

1. Καλωσόρισμα του Προεδρείου	2
2. Ιστορική Επισκόπηση: Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα	3
3. Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου: Ρόλος και Αρμοδιότητες.....	3
4. Άρθρα 19 και 20 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα	4
5. Ανάλυση του άρθρου 19 και 20 με τη βοήθεια του αντίστοιχου Γενικού Σχολίου της Επιτροπής	5
<i>5.1 Περίληψη του Γενικού Σχολίου 34.....</i>	<i>5</i>
6.Ειδικότερα Ζητήματα.....	7
<i>6.1. Η σημασία της τεχνολογικής ανάπτυξης στην προστασία της ελευθερίας της έκφρασης. ....</i>	<i>7</i>
<i>6.2. Η προστασία των χρηστών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης από την λογοκρισία, χωρίς όμως την αλόγιστη διαγραφή και αλλοίωση του περιεχομένου. ....</i>	<i>9</i>
<i>6.3. Ο κώδικας δημοσιογραφικής δεοντολογίας και η εφαρμογή αυτού στα νέα πρωτοπόρα συστήματα διάσωσης ειδήσεων, άρθρων και απόψεων. ....</i>	<i>11</i>
7. Ερωτήματα προς συζήτηση	12
8. Ενδεικτικές επιλογές για πρόσθετη μελέτη	12
9. Βιβλιογραφία	13
10. Ηλεκτρονικές Πηγές	13

1. Καλωσόρισμα του Προεδρείου

Αγαπητές και αγαπητοί εμπειρογνώμονες,

Σας καλωσορίζουμε στην 9η Πανελλήνια Μαθητική Προσομοίωση των Επιτροπών του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.) για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, «Μαθητές σε Ρόλο Διπλωμάτη», και συγκεκριμένα στην Επιτροπή για το Δικαίωμα στην Ελευθερία της Έκφρασης. Κατά τη διάρκεια των εργασιών της Επιτροπής μας θα συζητήσουμε και θα επιλύσουμε θέματα που αφορούν στην εξέλιξη της ελεύθερης έκφρασης στον κόσμο της τεχνολογίας, στην αποφυγή της λογοκρισίας αλλά και στην συμβολή του Δημοσιογραφικού τομέα στην υπάρχουσα κατάσταση.

Από την πλευρά μας ως μέλη του Προεδρείου, περιμένουμε να δούμε τις ιδέες σας, καθώς και τον τρόπο που θα τις μοιραστείτε με τους υπόλοιπους και τις υπόλοιπες εμπειρογνώμονες, δημιουργώντας ένα εποικοδομητικό περιβάλλον για διάλογο, σκέψη και συνεργασία, ώστε να ολοκληρωθούν με επιτυχία οι συνεδριάσεις της Επιτροπής. Απαραίτητα βήματα, βέβαια, για γόνιμο διάλογο και διαπραγματεύσεις είναι η προσωπική σας έρευνα, η συγγραφή του κειμένου θέσης, στο οποίο θα παρουσιάσετε τις απόψεις σας, η συνεργασία αλλά και η δική σας συμμετοχή!

Ελπίζουμε να βρείτε βοηθητικό αυτόν τον Οδηγό Μελέτης και να τον χρησιμοποιήσετε ως κατευθυντήρια γραμμή, με σκοπό να βρείτε λύσεις και προτάσεις για την προάσπιση του Δικαιώματος στην ελεύθερη έκφραση ! Κάθε επιτυχία στην έρευνά σας! Περιμένουμε να σας γνωρίσουμε!

Με εκτίμηση,

Ευστάθιος Μήτρου, *Πρόεδρος*

Νικολέτα Χατζηδήμου, *Αντιπρόεδρος*

2. Ιστορική Επισκόπηση: Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα¹

Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) αποτελεί έναν παγκόσμιο διεθνή οργανισμό, που συστάθηκε από 51 ιδρυτικά κράτη -ανάμεσα στα οποία και η Ελλάδα- στο Σαν Φρανσίσκο στις 26 Ιουνίου του 1945 και τέθηκε σε ισχύ στις 24 Οκτωβρίου του ίδιου έτους, μετά την κύρωση του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών από τα κοινοβούλια των κρατών μελών. Σήμερα, αριθμεί 193 κράτη μέλη.

Οι σκοποί του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών καταγράφονται στο άρθρο 1 του Χάρτη, με την παράγραφο 3 να εντάσσει σε αυτούς την «ανάπτυξη και ενθάρρυνση» του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων χωρίς διάκριση φυλής, γύλου, γλώσσας ή θρησκείας».

Βασισμένη στους σκοπούς αυτούς, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ υιοθέτησε στις 16 Δεκεμβρίου 1966, το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα το οποίο κατοχυρώνει νομικά στο διεθνές πεδίο μια σειρά θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου¹. Ως διεθνής σύμβαση, το Σύμφωνο δεσμεύει όλα τα κράτη μέρη που το έχουν υπογράψει και επικυρώσει. Συνολικά 168 κράτη μέρη δεσμεύονται από τις διατάξεις του. Το Σύμφωνο συνοδεύουν και δύο προαιρετικά πρωτόκολλα, τα οποία επίσης δεσμεύουν όσα κράτη τα έχουν υπογράψει και επικυρώσει. Το πρώτο επιτρέπει την άσκηση ατομικής αναφοράς από άτομο ή ομάδα ατόμων κατά κράτους, όταν παραβιάζονται τα δικαιώματα που κατοχυρώνει, ενώ το δεύτερο καταργεί τη θανατική ποινή.

3. Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου: Ρόλος και Αρμοδιότητες

Η Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου είναι ένα όργανο συγκροτούμενο από 18 ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες και προβλέπεται από το Σύμφωνο με σκοπό να επιβλέπει την εφαρμογή των διατάξεών του από τα κράτη μέρη.

Όλα τα κράτη μέρη του Συμφώνου οφείλουν να υποβάλλουν τακτικά στην Επιτροπή εκθέσεις σχετικά με την εφαρμογή των δικαιωμάτων του Συμφώνου στο εσωτερικό τους. Στην πράξη, τα

---

¹ Νάσκου – Περράκη Π., Δικαιώματα του Ανθρώπου: Παγκόσμια και Περιφερειακή Προστασία, 2016, σελ. 112, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη

κράτη μέλη οφείλουν να προσαρμόσουν τη νομοθεσία τους με τις διατάξεις του Συμφώνου. Αυτές οι εκθέσεις εξετάζονται από την Επιτροπή που στη συνέχεια εκδίδει και αποστέλλει στα ενδιαφερόμενα κράτη μέρη τις «Παρατηρήσεις» της επί αυτών. Συχνά η Επιτροπή ζητά από τα κράτη διευκρινίσεις ή κυρώσεις κι άλλων διεθνών συμβάσεων για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Επίσης, η Επιτροπή έχει την αρμοδιότητα να εξετάσει πρόσφυγες για παραβιάσεις των διατάξεων του Συμφώνου. Οι προσφυγές αυτές μπορεί να είναι διακρατικές (άρθρο 41 του Συμφώνου) ή ατομικές (άρθρο 1 του Πρώτου Προαιρετικού Πρωτοκόλλου). Τέλος, η Επιτροπή στην προσπάθειά της να διευκολύνει τα κράτη μέρη στην καλύτερη εφαρμογή των διατάξεών της, ερμηνεύει τις διατάξεις του Συμφώνου και δημοσιεύει τα «Γενικά Σχόλια» για συγκεκριμένα ζητήματα και θεματικές.

4. Άρθρα 19 και 20 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα²

«Άρθρο 19 -

- a. *Κανείς δεν πρέπει να υπόκειται σε διακριτική μεταχείριση και να παρενοχλείται για τις απόψεις του.*
- b. *Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία της αναζήτησης, της λήψης και της μετάδοσης πληροφοριών και της μετάδοσης απόψεων κάθε είδους, ανεξαρτήτως συνόρων, προφορικά, γραπτά, σε έντυπα, σε κάθε μορφή τέχνης ή με κάθε άλλο μέσο της επιλογής του.*
- c. *Η άσκηση των δικαιωμάτων, που προβλέπονται στην παράγραφο 2 του άρθρου αυτού, συνεπάγεται ειδικά καθήκοντα και ευθύνες. Μπορεί, επομένως, να υπόκειται*

---

² Office of the High Commissioner on Human Rights (χ.χ.). Human Rights Committee. Διαθέσιμο στο: <https://www.ohchr.org/en/hrbodies/ccpr/pages/ccprindex.aspx> (Ανακτήθηκε στις 27/10/2020).

σε ορισμένους περιορισμούς, οι οποίοι όμως πρέπει να προβλέπονται με σαφήνεια από τον νόμο και να είναι

- i. Για τον σεβασμό των δικαιωμάτων ή της υπόληψης των άλλων.*
- ii. Για την προστασία της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας τάξης ή των χρηστών ηθών».*

«Άρθρο 20 -

1. Κάθε προπαγάνδα υπέρ του πολέμου απαγορεύεται από το νόμο.
2. Κάθε επίκληση εθνικού, φυλετικού ή θρησκευτικού μίσους, που αποτελεί υποκίνηση διακρίσεων, εχθρότητας ή βίας απαγορεύεται από το νόμο»

5. Ανάλυση του άρθρου 19 και 20 με τη βοήθεια του αντίστοιχου Γενικού Σχολίου της Επιτροπής³

Η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ, δημοσίευσε τον Ιούλιο του 2011 το Γενικό Σχόλιο 34⁴ στοχεύοντας σε μια πληρέστερη θεώρηση του άρθρου 19. Με το Γενικό Σχόλιο ορίζεται επαρκώς το περιεχόμενο του δικαιώματος και οι ανεκτοί περιορισμοί του στο σύγχρονο ψηφιακό περιβάλλον.

5.1 Περίληψη του Γενικού Σχολίου 34

Αυτά τα δυο άρθρα, 19 και 20, περιγράφουν το πλήρες φάσμα της λειτουργίας του δικαιώματος στην ελεύθερη έκφραση. Στο άρθρο 19 γίνεται αναφορά στα είδη του δικαιώματος της ελεύθερης έκφρασης, αλλά και στις υποχρεώσεις που κρύβονται πίσω από αυτό, ενώ στο άρθρο 20

---

³ UN Human Rights Committee (2011): General comment No 34. Διαθέσιμο στο: <https://www.refworld.org/legal/general/hrc/2011/en/83764>. Ανακτήθηκε στις (12/09/2024)

επισημαίνονται οι εξαιρέσεις στις οποίες γίνεται αυτό το δικαίωμα να παραβιαστεί. Τα δυο άρθρα διατηρούν μεταξύ τους μια συμπληρωματική σχέση.

Όσον αφορά το Άρθρο 19 προκύπτουν ειδικότερα δικαιώματα που αλληλεπιδρούν με την ελευθερία στην έκφραση, για παράδειγμα την ελευθεροτυπία και το δικαίωμα της ελεύθερης συγγραφής. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να εκφράζεται ελεύθερα εφόσον όμως δεν παραβιάζει τα δικαιώματα των συνανθρώπων του για και δεν δρα με τρόπο που να περιορίζει τα δικαιώματα μιας οποιασδήποτε κοινωνικής ομάδας.

Επιπλέον, προβλέπονται και κάποιοι περιορισμοί στο δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης. Είναι απαραίτητο να διευκρινιστεί πως οι περιορισμοί δύνανται να επιβληθούν κατ' εξαίρεση, σε ειδικές μόνο περιπτώσεις και κάτω από αυστηρές προϋποθέσεις. Επίσης, οφείλουν να κινούνται εντός επιτρεπτών ορίων, λειτουργώντας με γνώμονα το συλλογικό συμφέρον. Αυτές μπορεί να αφορούν την διατήρηση της εθνικής ασφαλείας αλλά ακόμα και την περίπτωση καταπάτησης των δικαιωμάτων ενός συνόλου. Παράλληλα το ίδιο μπορεί να συμβεί όταν γίνονται αναφορές στην έναρξη πολέμου ή όταν πραγματοποιείται διάδοση πολεμοχαρών και εξτρεμιστικών ιδεολογιών.

Γενικότερα τα άρθρα αυτά έχουν ως αποτελεί σκοπό την προστασία του ατόμου από την ουσιαστική καταπάτηση των δικαιωμάτων του, καθώς είναι πιθανό η ελεύθερη έκφραση να καταπατείται ακόμη περισσότερο, όταν δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις της ύπαρξης της. Άλλωστε μην ξεχνάμε ότι είναι παρά πολύ σημαντικό να υφίστανται κανόνες για την προάσπιση αυτού του δικαιώματος, ακόμη περισσότερο όταν αυτό εφαρμόζεται στο αβέβαιο πλαίσιο της τεχνολογικής ανάπτυξης και του διαδικτυακού κόσμου. Σε αυτές τις συνθήκες οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν για την ελευθερία της έκφρασης διπλασιάζονται και είναι ακόμη πιο κομβικό, εμείς οι κάτοχοι αυτού του δικαιώματος, να αναδεικνύουμε τον αναγκαίο σεβασμό απέναντι σε αυτό.

Τέλος, γίνεται αναφορά στον κλάδο της δημοσιογραφίας, όπου χωρίς τις απαραίτητες προδιαγραφές, είναι δυνατή η κατάχρηση αυτού του αξιώματος και η καταπόνηση της ελεύθερης έκφρασης καθίσταται σίγουρη με την συστηματική διασπορά ψευδών ή απλώς ακατάλληλων ειδήσεων. Συγκεκριμένα, όσον αφορά την ουσιαστικότερη εφαρμογή του δικαιώματος, πρέπει να διασφαλίζεται πως ο Τύπος, ως βασικός παράγοντας ενημέρωσης του πολίτη και διαμορφωτή της κοινής γνώμης, λειτουργεί ορθά/ομαλά. Αυτό τονίζει την ανεξαρτησία του, εστιάζοντας στην εξάλειψη κάθε ίχνους λογοκρισίας ή χειραγώγησης της ενημέρωσης και στον πλουραλισμό. Ταυτόχρονα, είναι υποχρεωτική η εξασφάλιση καθολικής πρόσβασης των πολιτών στις πηγές

πληροφόρησης. Το κοινό έχει το δικαίωμα να επιλέξει όποιες πληροφορίες επιθυμεί από τις παρεχόμενες, ενώ καθίσταται αυτονόητο πως δε μπορεί κανείς να παρενοχληθεί ή να υποστεί ποινικές διώξεις, λόγω συγκεκριμένου φρονήματος.

Επομένως κρίνεται αναγκαία η αρμονική συνύπαρξη και ο σεβασμός όλων των δικαιωμάτων των προαναφερθέντων περιπτώσεων, ώστε η ελεύθερη έκφραση να παραμείνει στην κορωνίδα της διαύγειας και της σταθερότητας με απώτερο σκοπό την κοινωνική συνοχή και ανάπτυξη.

6.Ειδικότερα Ζητήματα

6.1. Η σημασία της τεχνολογικής ανάπτυξης στην προστασία της ελευθερίας της έκφρασης

Η τεχνολογική ανάπτυξη αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες για την εξέλιξη του δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης. Η ανάπτυξη της τεχνολογίας έχει επηρεάσει τον τρόπο που επικοινωνούμε, κοινωνικοποιούμαστε, ενημερωνόμαστε αλλά και τον τρόπο που εκφράζουμε δημόσια τις απόψεις και τις ανησυχίες μας. Αυτή η αλλαγή αφορά τα μέσα που χρησιμοποιούμε, τα οποία έχουν διευρυνθεί σε βαθμό όπου πλέον έχουμε εύκολη πρόσβαση σε πολλές πλατφόρμες και εκατομμύρια ανθρώπους. Προφανώς μια τέτοια κατάσταση διαθέτει τόσο θετικά όσο και αρνητικά στοιχεία. Αυτό σημαίνει ότι πλέον είναι δυνατή και η ευρύτερη παραπληροφόρηση, που αντί να επεκτείνει το δικαίωμά μας την Ελεύθερη Έκφραση φαίνεται πολλές φορές να το περιορίζει.⁴

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, παρέχουν την δυνατότητα σε οποιονδήποτε άνθρωπο με πρόσβαση στο διαδίκτυο, να δημιουργήσει ένα λογαριασμό σε αυτά και να ξεκινήσει να διατυπώνει τις απόψεις του για οποιαδήποτε ζητήματα που τείνουν να τον ανησυχούν αλλά και να τον ενδιαφέρουν. Με τα Μ.Κ.Δ. έχει δημιουργηθεί ένας απέραντος κόσμος πληροφοριών και απόψεων που πλασιώνουν σφαιρικά σχεδόν όλα τα θέματα που μπορεί να αναζητήσει ο μέσος άνθρωπος / χρήστης . Νέα μέσα αποτελούν και οι νέες ηλεκτρονικές εφημερίδες, πλατφόρμες

---

⁴ Όμιλος Αριστόβουλος Μάνεσης, (2008). Ελευθερία έκφρασης και διαδίκτυο. Διαθέσιμο στο: <https://www.constitutionalism.gr/1834-eleyteria-ekfrasis-kai-diadiktyo/> (Ανακτήθηκε στις: 17/8/2024).

όπως η Βικιπαίδεια αλλά και το „YouTube⁵“ που έχουν επιτρέψει τον ελεύθερο σχετικά διαμοιρασμό πολυμέσων όπως βίντεο και μουσική. Έτσι η ελεύθερη διάδοση των ιδεών καθίστανται πιο διαδραστική και πιο ανοιχτή προς όλους τους χρήστες. Αυτή είναι η ουσιαστική χρησιμότητα του Διαδικτύου που επιτρέπει την πολύμορφη μετάδοση περιεχομένου επιτρέποντας στο άτομο να εκφράσει την δημιουργικότητά του αλλά και την αυθεντικότητα του χαρακτήρα του.

Υπάρχουν, βέβαια, και κάποιοι κίνδυνοι που караδοκούν με αυτή την ελευθερία στον κόσμο του Διαδικτύου. Αρχικά σε αρκετές πλατφόρμες αυτός ο όγκος πληροφοριών και απόψεων που δημοσιεύονται δεν ελέγχεται επαρκώς, ώστε να διασφαλιστεί η ποιότητά του αλλά και η καταλληλότητά του. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα συχνά να παρουσιάζονται σε πλήθος ιστοσελίδων ψευδείς ειδήσεις, λανθασμένες απόψεις αλλά και παραποιημένα γεγονότα. Έτσι διασπείρεται η παραπληροφόρηση. Η παραπληροφόρηση έχει το εξής καταστροφικό αντίκτυπο για την ελευθερία του ατόμου: του περιορίζει το Δικαίωμα στην Ελεύθερη έκφραση, καθώς το ίδιο λαμβάνοντας αλλοιωμένα δεδομένα, συχνά δεν μπορεί να εκφραστεί με ορθό τρόπο σχετικά με τα θέματα που τον αφορούν ή ακόμη και να το καταφέρει, ίσως διαιωνίσει και αναπαραγάγει τα λανθασμένα αυτά στοιχεία.

Για τους παραπάνω λόγους, είναι σημαντική και η σύσταση ασφαλιστικών δικλίδων, που όμως δεν θα φιμώνουν τον χρήστη αλλά αντίθετα θα τον ενεργοποιούν ώστε να αναζητήσει από αξιόπιστες πηγές τις πληροφορίες που χρειάζεται αλλά και να τις αφομοιώσει με εποικοδομητικό τρόπο στο περιεχόμενο που επιθυμεί να δημοσιεύει⁶. Σε πλατφόρμες όπως τα Μ.Κ.Δ. (Π.χ. Facebook) υπάρχουν ηλεκτρονικές επισημάνσεις που εμφανίζονται κάθε φορά που ένα στοιχείο που παρουσιάζεται σε αυτές είναι ψευδές ή βασίζεται σε ανακριβή ιστορικά γεγονότα.

Παράλληλα με το διαδίκτυο έχει εμφανιστεί και ένας νέος παράγοντας που επηρεάζει το δικαίωμα της Ελεύθερης έκφρασης, ο οποίος είναι η τεχνητή νοημοσύνη. Ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια η τεχνητή νοημοσύνη έχει συμβάλει στην συγγραφή εκατοντάδων άρθρων, όπου με την εισαγωγή μερικών λέξεων στο πρόγραμμα αυτής, το ίδιο παράγει μέσα σε λίγα λεπτά ολόκληρα κείμενα

---

⁵ Το Έθνος, (14.03.2024). Η λογοκρισία στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης: Κάτι τρέχει, στο «βασιλείο της ελευθερίας του λόγου» -τις ΗΠΑ. Διαθέσιμο στο: <https://www.ethnos.gr/opinions/amp/306164/hlogokrasiastamesakoinonikhsdiktvyoshskatitrexleistobasileiothseleytheriastoylogoytishpa> (Ανακτήθηκε στις: 17/8/2024)

⁶ RICA (9/8/2022). Does social media control you or do you control social media?. Διαθέσιμο στο: <https://www.rica.nsw.edu.au/resources/do-you-control-your-social-media/>. (Ανακτήθηκε στις 17/8/2024)

σχετικά με το κάθε θέμα που ενδιαφέρει τον χρήστη. Έτσι από την μία ο άνθρωπος διευκολύνεται αλλά από την άλλη τονίζεται ο κίνδυνος της ευκολότερης διάδοσης κακογραμμένου και συνήθως λανθασμένου περιεχομένου, από την στιγμή που αυτή η τεχνολογία βρίσκεται σε ένα αρχικό και δοκιμαστικό στάδιο. Πρέπει, λοιπόν, και σε αυτό το μέσο να διασφαλιστεί η ακεραιότητα των χρηστών αλλά και η προστασία του δικαιώματός τους να εκφράζονται με ορθότητα και χωρίς ατασθαλίες.

6.2. Η προστασία των χρηστών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης από την λογοκρισία, χωρίς όμως την αλόγιστη διαγραφή και αλλοίωση του περιεχομένου

Προτού προχωρήσουμε στην ανάλυση της σχέσης μεταξύ της ελευθερίας της έκφρασης, των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και της λογοκρισίας, είναι αναγκαίο να ορίσουμε τι εννοείται με τους όρους αυτούς σήμερα.

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν διαδικτυακές κοινότητες με σκοπό την κοινωνική διάδραση μεταξύ ανθρώπων που δημιουργούν, μοιράζονται ή ανταλλάσσουν πληροφορίες και ιδέες. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, επιπρόσθετα, στέκονται ικανά να συντελέσουν στην προβολή της κοινής γνώμης, καθώς καθιστούν τους χρήστες δέκτες αλλά και εκδότες περιεχομένου μέσω της ανατροφοδότησης ενώ παρέχουν κοινωνική και συναισθηματική υποστήριξη⁷.

Όσον αφορά την λογοκρισία είναι πολύ σημαντικό να διακρίνουμε το πώς αυτή μπορεί να δημιουργείται. Η λογοκρισία αποτελεί την καταστολή του λόγου, της δημόσιας επικοινωνίας ή άλλων πληροφοριών. Αυτό μπορεί να γίνει με βάση το γεγονός ότι τέτοιο υλικό θεωρείται μη κοινωνικά αποδεκτό, επιβλαβές, ευαίσθητο ή "άβολο". Η λογοκρισία μπορεί να διεξαχθεί από κυβερνήσεις, ιδιωτικά ιδρύματα και άλλους φορείς ελέγχου. Συγκεκριμένα στις πλατφόρμες μέσων κοινωνικής δικτύωσης, μόνο οι ιδιωτικές εταιρείες που τις κατέχουν μπορούν να λογοκρίνουν οτιδήποτε οι χρήστες δημοσιεύουν στους ιστοτόπους τους, καθώς οι χρήστες προστατεύονται από την κυβερνητική λογοκρισία μέσω της Πρώτης Τροπολογίας⁸.

⁷ Britanica (2024): Social Media. Διαθέσιμο στο: <https://www.britannica.com/topic/social-media> (Ανακτήθηκε στις 12/09/2024)

⁸ America Library Association (2021): First Amendment and Censorship. Διαθέσιμο στο: <https://www.ala.org/advocacy/intfreedom/censorship> (Ανακτήθηκε στις 12/09/2024)

Είναι σημαντικό, λοιπόν, να αναφερθούμε στην ύπαρξη του φαινομένου της λογοκρισίας στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης και με ποιους τρόπους μπορεί ο εκάστοτε χρήστης να προστατευτεί από αυτήν, χωρίς να προβούμε στην διαγραφή του περιεχομένου αλλά και στην αλόγιστη αλλοίωση αυτού, με σκοπό να επιτευχθεί η διατήρηση ενός ασφαλούς χώρου ελεύθερης έκφρασης στο διαδίκτυο.⁹ Η λογοκρισία αποτελεί τον προληπτικό, συνήθως, έλεγχο ενός συνόλου κειμένων και εικόνων, ώστε να τηρείται το επίπεδο και το είδος της πληροφόρησης που επιθυμεί να εκπέμπει ο εκάστοτε φορέας. Αυτό μπορεί να οδηγήσει εκτός από την προαναφερθείσα διαγραφή περιεχομένου, ακόμη και στον αποκλεισμό χρηστών (στην περίπτωση του Διαδικτύου) αλλά και στην ολοκληρωτική καθαίρεση οποιασδήποτε μη αποδέκτης πηγής ενημέρωσης με σκοπό την εκπλήρωση κακόβουλων συνήθως σκοπών.

Είναι εμφανές πως η μη αντιμετώπιση του φαινομένου της λογοκρισίας μπορεί να επιφέρει σημαντικές συνέπειες για την ελεύθερη έκφραση του ατόμου. Η Λογοκρισία πρέπει να αντικατασταθεί με ένα είδος νέου,¹⁰ πιο εποικοδομητικού ελέγχου που όμως δεν θα στοχεύει μόνο στη διαγραφή των διαδικτυακών δεδομένων, αλλά στην εναρμόνισή αυτών με κατάλληλες προϋποθέσεις που αφορούν την σωστή ενημέρωση και πληροφόρηση. Η αδιάκριτη διαγραφή περιεχομένου, ειδικά χωρίς διαφανείς πολιτικές ή εξηγήσεις, εγκυμονεί σημαντικούς κινδύνους όπως η καταστολή της ελευθερίας του λόγου, η διάβρωση της εμπιστοσύνης ή ακόμα και η τροφοδότηση θεωριών συνωμοσίας. Η γραμμή ανάμεσα στη λογοκρισία και την ελεύθερη έκφραση είναι πολύ λεπτή και πρέπει να βρεθούν τα απαραίτητα μέτρα που θα διατηρούν τις ισορροπίες και δεν θα παραβιάζουν καμία από τις δύο αρχές.

Στόχος των μέτρων που θα βρεθούν για την αντιμετώπιση της λογοκρισίας, είναι η δημιουργία ενός ασφαλούς και παραγωγικού, διαδικτυακού περιβάλλοντος που θα εμπνέει την ελεύθερη διάσωση ιδεών και απόψεων. Η ένταση μεταξύ της προστασίας των χρηστών από επιβλαβές περιεχόμενο και της αποτροπής της λογοκρισίας είναι ένα περίπλοκο ζήτημα, το οποίο χρήζει εκσυγχρονισμένων λύσεων.

---

⁹ Η Ναυτεμπορική, (30/01/2021): Πώς θα ελεγχθούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Διαθέσιμο στο: <https://www.naftemporiki.gr/society/102851/pos-tha-elegchithoun-ta-mesa-koinonikis-diktyosis/> (Ανακτήθηκε στις 17/8/2024)

¹⁰ Πηνελόπη Πετσίνη, Δημήτρης Χριστόδουλος, (2022) Η λογοκρισία στην Ελλάδα, Ίδρυμα Ρόζας Λούξεμπουργκ

6.3. Ο κώδικας δημοσιογραφικής δεοντολογίας και η εφαρμογή αυτού στα νέα πρωτοπόρα συστήματα διάσωσης ειδήσεων, άρθρων και απόψεων

Η δημοσιογραφία αποτελεί ένα ιδιαίτερα σημαντικό λειτουργήμα για την διατήρηση της ελευθερίας της έκφρασης, καθώς οι ίδιοι οι δημοσιογράφοι συμβάλλουν στην όσο το δυνατό περισσότερο ευρύτερη μετάδοση των πληροφοριών και των ειδήσεων. Ο ψηφιακός μετασχηματισμός της δημοσιογραφίας έχει εισαγάγει πολυάριθμες τεχνολογικές καινοτομίες που αναδιαμορφώνουν τον τρόπο με τον οποίο διασώζονται, διατηρούνται και κοινοποιούνται ειδήσεις, άρθρα και απόψεις.

Η παραδοσιακή δημοσιογραφία, που διέπεται από καθιερωμένα ηθικά πρότυπα, συνυπάρχει πλέον με νέες πλατφόρμες, ψηφιακά αρχεία και αυτοματοποιημένα συστήματα που μπορούν να διαδώσουν άμεσα πληροφορίες σε παγκόσμιο κοινό. Αυτή η αλλαγή έχει διευρύνει την πρόσβαση στην πληροφόρηση, αλλά παρουσιάζει επίσης πρωτοφανείς προκλήσεις για τη διασφάλιση πρακτικών ηθικής δημοσιογραφίας. Στον πυρήνα αυτού του διλήμματος βρίσκεται ο τρόπος με τον οποίο ο διαχρονικός κώδικας δημοσιογραφικής δεοντολογίας εφαρμόζεται σε αυτά τα εξελισσόμενα συστήματα.

Προκειμένου να καταφέρουν να παραμείνουν οι δημοσιογράφοι πιστοί στις αρχές της δημοσιογραφίας οφείλουν να τις σέβονται, όπως αυτές περιγράφονται στον Κώδικα Δημοσιογραφικής Δεοντολογίας¹¹. Αυτός ο κώδικας αποτελεί το σύνολο των κανονισμών και των αρχών ανάλογα με τους οποίους δρουν οι δημοσιογράφοι. Συγκεκριμένα αφορούν την αποφυγή μετάδοσης ψευδών ειδήσεων, της παραβίασης της ιδιωτικότητας των ατόμων αλλά και της δημοσίευσης βίαιου ή προκλητικού, ακατάλληλου περιεχομένου. Οι δημοσιογράφοι είναι δεσμευμένοι, λοιπόν, να λειτουργούν με γνώμονα το κοινό καλό και την κοινή ενημερότητα, και όχι με βάση το κέρδος ή την δημοτικότητα. Πώς μπορούν όμως αυτοί οι κανονισμοί να εφαρμοστούν στο σύγχρονο ψηφιακό πλαίσιο;¹²

Πλέον αναφερόμαστε σε ειδησεογραφικές ιστοσελίδες και πλατφόρμες, αλλά και σε φόρουμ συζητήσεων και μετάδοσης εξελίξεων. Αυτά αποτελούν τα νέα εργαλεία των δημοσιογράφων στα

¹¹ ΕΣΗΕΑ (χ.χ.). Αρχές δεοντολογίας δημοσιογραφικού επαγγέλματος. Διαθέσιμο στο: <https://www.esiea.gr/kodikas-deontologias/arxes-deontologias-dimosiografikoy/>. (Ανακτήθηκε στις 17/8/2024)

¹² Η ροδιακή (30/8/2024). Πώς το διαδίκτυο επηρεάζει τη δημοσιογραφία. Διαθέσιμο στο: <https://www.rodiki.gr/article/477250/pws-to-diadiktvo-ephreazei-th-dhmosiografia> (Ανακτήθηκε στις 17/8/2024)

οποία θα κληθούν να ανταπεξέλθουν ώστε να διατηρηθεί ένα αυξημένο επίπεδο ποιότητας και αξιοπιστίας στην τελική ενημέρωση που θα λάβει ο αναγνώστης. Ενώ τα καινοτόμα συστήματα για τη διάσωση ειδήσεων, άρθρων και απόψεων παρέχουν ανεκτίμητα εργαλεία για την πρόσβαση και τη διατήρηση πληροφοριών, πρέπει να καθοδηγούνται από τη δέσμευση στα ηθικά πρότυπα που διέπουν εξ αρχής τη δημοσιογραφία. Καθώς το ψηφιακό τοπίο συνεχίζει να εξελίσσεται, αυτές οι πλατφόρμες και οι τεχνολογίες πρέπει να ενσωματώσουν μηχανισμούς για τη διασφάλιση της ακρίβειας στη διάδοση και μεταβίβαση πληροφοριών, της διαφάνειας, της λογοδοσίας και της ελαχιστοποίησης των κινδύνων.

Πρέπει, λοιπόν, να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα τα οποία θα βοηθήσουν να αποκτήσουν οι δημοσιογράφοι μια βασική γραμμή άμυνας ενάντια στην παραπληροφόρηση αλλά και στην λογοκρισία, ώστε να διασφαλιστεί το μέλλον της ελεύθερης έκφρασης. Δεν θα πρέπει άλλωστε να ξεχνάμε ότι χωρίς την απαραίτητη προσαρμοστικότητα στα νέα τεχνολογικά δεδομένα, δεν θα μπορέσει με βεβαιότητα να επισφραγιστεί η διαφάνεια του Διαδικτυακού χώρου.

7. Ερωτήματα προς συζήτηση

1. Τι είδους μέτρα θα μπορούσαν να λάβουν τα κράτη μέρη για την προστασία του δικαιώματος ελευθερίας της έκφρασης στο διαδίκτυο δεδομένης της ανάπτυξης νέων τεχνολογιών;
2. Πώς μπορούν τα κράτη μέρη να διασφαλίσουν την ελευθερία έκφρασης λόγου στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και με ποιον τρόπο μπορεί να ελεγχθεί η λογοκρισία που ασκείται σε αυτά;
3. Με ποιους τρόπους θα μπορούσαν τα κράτη μέρη να προσαρμόσουν τα νέα συστήματα μετάδοσης πληροφοριών στην προώθηση των αρχών του Κώδικα Δημοσιογραφικής Δεοντολογίας;

8. Ενδεικτικές επιλογές για πρόσθετη μελέτη

- Η ιστοσελίδα του Περιφερειακού Κέντρου Πληροφόρησης του ΟΗΕ, η οποία παρουσιάζει τον ΟΗΕ, την ιστορία του, τους σκοπούς του και τη δομή του με μια σύντομη εισαγωγή

απευθυνόμενη σε μαθητές: <https://bit.ly/3nBiqbg>

• Μηχανή αναζήτησης διεθνών συνθηκών ανθρωπίνων δικαιωμάτων που έχει υπογράψει και κυρώσει το κάθε κράτος-μέλος του ΟΗΕ <https://indicators.ohchr.org>

• Οι εκθέσεις των κρατών μελών του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα για την εφαρμογή των υποχρεώσεών τους από αυτό. (με έμφαση κάθε εμπειρογνώμονας στο κράτος το οποίο εκπροσωπεί στην Επιτροπή), διαθέσιμες στο: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=8&DocTypeID=45&DocTypeID=29

9. Βιβλιογραφία

- Νάσκου – Περράκη Π., Δικαιώματα του Ανθρώπου: Παγκόσμια και Περιφερειακή Προστασία, 2016, σελ. 112, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη.
- Πηνελόπη Πετσίνη/ Δημήτρης Χριστόδουλος, (2022) Η λογοκρισία στην Ελλάδα, Ίδρυμα Ρόζας Λούξεμπουργκ
- Όμιλος Αριστόβουλος Μάνεσης, (2008). Ελευθερία έκφρασης και διαδίκτυο. Διαθέσιμο στο: <https://www.constitutionalism.gr/1834-eleyteria-ekfrasis-kai-diadiktyo/>
(Ανακτήθηκε στις 17/8/2024)

10. Ηλεκτρονικές Πηγές

- European Union Agency for Fundamental Human Rights (χ.χ.). Άρθρο 11. Διαθέσιμο στο: <https://fra.europa.eu/el/eu-charter/article/11-ele> (Ανακτήθηκε στις: 17/8/2024)
- Το Έθνος, (14.03.2024). Η λογοκρισία στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης: Κάτι τρέχει, στο «βασίλειο της ελευθερίας του λόγου» -τις ΗΠΑ. Διαθέσιμο στο: <https://www.ethnos.gr/opinions/amp/306164/hlogokrisiastamesakoinonikhsdiktyoshskatit-rexeistobasileiothseleytheriastoylogoytishpa> (Ανακτήθηκε στις: 17/8/2024)
- EfSyn, (16/08/2022). Η λογοκρισία στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Διαθέσιμο στο: https://www.efsyn.gr/stiles/ypografoyn/355663_logokrisia-sta-mesa-koinonikis-diktyosis (Ανακτήθηκε στις: 17/8/2024)

- Η Ναυτεμπορική, (30/01/2021). Πώς θα ελεγχθούν τα μες ακοινώνητης δικτύωσης. Διαθέσιμο στο: <https://www.naftemporiki.gr/society/102851/pos-tha-elegchthoun-ta-mesa-koinonikis-diktyosis/> (Ανακτήθηκε στις 17/8/2024)
- RICA (9/8/2022). Does social media control you or do you control social media?. Διαθέσιμο στο: <https://www.rica.nsw.edu.au/resources/do-you-control-your-social-media/>. (Ανακτήθηκε στις 17/8/2024)
- Lawspot (χ.χ.). Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και Προαιρετικά Πρωτόκολλα. Διαθέσιμο στο: <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/n-2462-1997/diethnes-symfono-gia-ta-atomika-kai-politika-dikaionomata> (Ανακτήθηκε στις 17/8/2024)
- UN Human Rights Committee (2011): General comment No 34. Διαθέσιμο στο: <https://www.refworld.org/legal/general/hrc/2011/en/83764>. Ανακτήθηκε στις (12/09/2024)
- Office of the High Commissioner on Human Rights (χ.χ.). Human Rights Committee. Διαθέσιμο στο: <https://www.ohchr.org/en/hrbodies/ccpr/pages/ccprindex.aspx> (Ανακτήθηκε στις 27/10/2020)

